

Estetika jako vědní disciplína – předmět estetiky

1750 – Alexander Baumgarten: Aesthetica (lat.) Frankfurt n.M.

estetika – nauka o krásu

1781 – Immanuel Kant: Kritika čistého rozumu – v ní definice,

(Kritika soudnosti 1790)

estetika – nauka o vnímání (řec. aisthétis)

1835 – Georg Friedrich Wilhelm Hegel: Estetika

1853 – Karl Rosenkranz: Ästhetik des Häßlichen

1955 – Benátky – mezinár. estetický kongres – separační tendence estetiky

Předmět estetiky

- tři oblasti krásna – A. Příroda (základ pro vznik estetického cítění)

B. Mimoumělecké lidské výtvořky (kvantitativní převaha)

C. Umění (nejvíce teoretické pozornosti)

- předmět teorie umění – umění samotné jako celek i ve všech složkách
- předmět estetiky – jen otázka vnímání a citové roviny vnímání

Vztah estetiky a jiných vědních oborů

- k filozofii – estetika jako „filozofie krásy“ , „filozofie umění“, dnešní filozofii patří už jen ontologie a gnoseologie (poslední osamostatněné disciplíny – etika, estetika)
- k psychologii – proces tvorby i vnímání
- k fyziologii – vyšší nervová činnost, fyziologie vnímání aj.
- k sociologii – hodnocení krásy, krása a vnímání jako společenský fenomén
- k ekonomice – estetiky zboží, otázka uměleckého trhu aj.
- k etice a pedagogice – vztah krásy a dobra, výchova uměním
- k historickým naukám – dějiny umění, dějiny kultury, vývoj společenského statutu umělce a umění
- k náboženství
- k teorii jednotlivých uměleckých oborů (estetika a teorie hudby aj.)

Estetika antického starověku

Řecko

1. Celkově příznivé podmínky pro vzdělanost a umění

2. Tendence k řádu a harmonii

Kalokagathie (kalos = dobrý, aghatos = krásný)

(F.Utitz upozorňuje, že v Řecku i renes. Itálii se považovalo za nevhodné v něčem vynikat (bylo by to na úkor jiných dovedností, Baltazar da Castiglione – renes. výchova šlechticů – výchova k harmonii, nelze v ničem vynikat)

(F.Nietzsche poukazuje, že v Řecku se vedle tendence k harmonii objevuje i tendence „dionýzovská“, nespoutaná, expresivní)

3. Tendence k objektivitě, **mimésis** = napodobení, realismus – naturalismus

4. Estetika v antickém Řecku dosud není systémem

Hesiodos – krása ženy (kalon kakon – krásné zlo)

Homér – krása lidí obecně (např. krása bojujícího jinocha)

Pythagoras (6. st. př.n.l.) – hudební intervaly 1:2:3 = poměr obsahu kužele, koule a válce o stejném kruhovitém průměru, poměr malých celých čísel – tzv. harmonie sfér – základní zákonitosti vesmíru (návaznost – Kepler – Harmonia mundi)

Polykleitos (5.stol.) – číselný proporční systém (Lyssipos, Praxiteles – 4.stol.)

Démokritos (5. st. př.n.l.)

Otázka původu umění

A. umění je dar múz (bohové, genialita....)

B. umění se lidé naučili od zvířat (tkaní, zpěv, stavění...)

Účel umění – 1. Užitečnost, 2. Zábava, 3 Mravní zušlechtnění

Stanovil 4.základní barvy: černá – hrubé, bílá – sladké, červená – teplé, zelená - harmonické

Gorgias (5.st.př.n.l.)

Umění – krásný klam („kdo klame v umění, je spravedlivější než ten, kdo neklame“), otázka iluzivnosti v umění

Účel umění – Uklidnit, utišit člověka, vyvolat soucit

Sokrates (469-399)

- kameník (otec sochař)

- podřizoval krásno a estetiku etice a mravnosti

- prosazoval pojmy kalokagathie a napodobení

Účel umění – užitečnost ve smyslu etiky

Platón (427-347)

- také mimésis a realismus a naturalismus

- ve filozofii idealismus – idea krásy je jednou z nejvyšších

- umění hodnotí nízko

- umění není stínem idejí, ale stínem stínů

estetika už jako ucelená nauka

Stupnice krásy (v dialogu Symposion):

1. Nejnižší - tělesná

2. Vyšší - duševní

3. Ještě vyšší - společenská

4. Nejvyšší – ideální (nedostupná)

Spis Dialogy o kráse

Dialog Kratylos – ideje – běžné věci jsou stínem idejí,

umění je napodobuje, je tedy stínem stínů

- kritika dionýského pojetí umění

Aristoteles (384-322)

Zakladatel obecné teorie umění (Platón – zakladatel estetiky)

Spis Poetika (v něm mj. první rozbory děl)

Pojem **unitas multiplex** – jednota v rozmanitosti (krásný je celek, který má v souladu jednotlivosti)

Spojuje uměleckou tvorbu s poznáním

Umělecké dílo je nový výtvar, nikoli mechanické zobrazení (napodobení)

Typizace – umělec provádí „očistný“ výběr ze skutečnosti

Teorie katarze – očistění, vykypění vášní, pak znovu rovnováha

Po katarzi znovunastolení rovnováhy („rovnováha šťáv“)

Klasifikace umění

1. Podle účelu: A. Užitná (slouží účelu)
 B. Mimetická (účinky plynoucí z katarze)
2. Podle prostředků: A. Výtvarná (barvy, tvary tóny..)
 B. Múzická (tanec, divadlo, poezie, hudba ..)
3. Podle předmětu: A. Umění představuje lidi lepší než jsou
 (tragedie idealizuje)
 B. Umění představuje lidi horší než jsou
 (komedie karikuje)
 C. Umění představuje lidi takové, jací jsou
 (venašel ve své době příklad.....?)

Vitruvius (1. st.př.n.l.)

Deset knih o architektuře – obhajoba symetrie a mimésis

Plotinos (1.st.př.n.l.)

Zastává volné umění proti účelné architektuře, popisy děl

Cicero (106-43 př.n.l.)

Mužská krása (důstojnost) – ženský krása (půvab)

